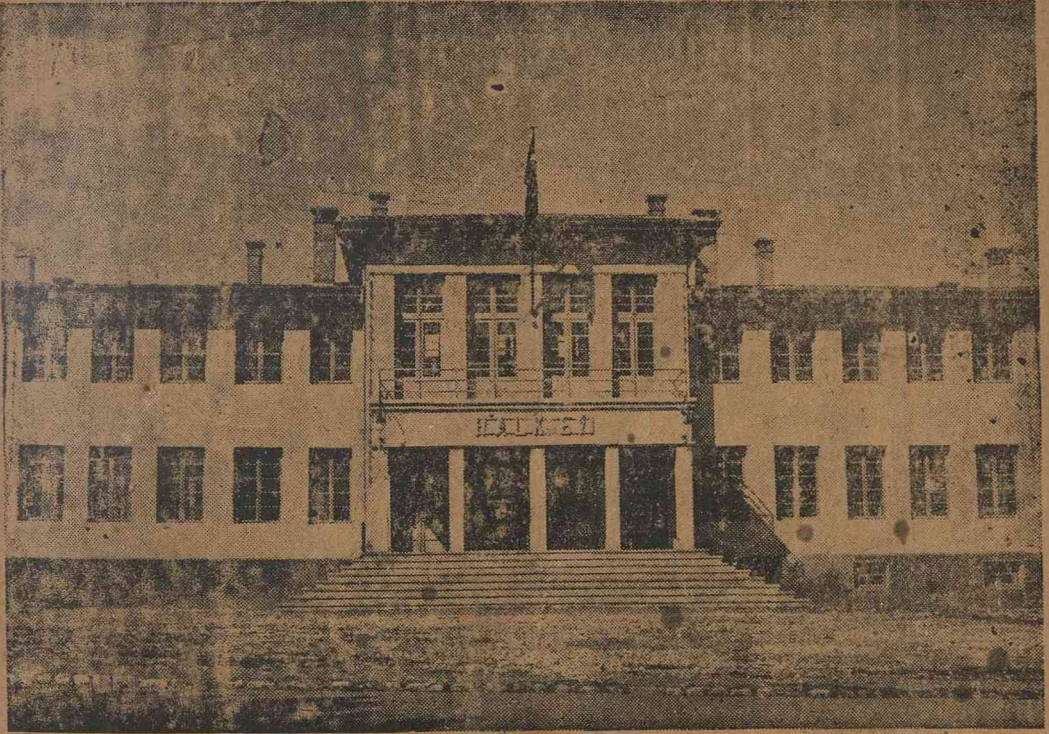

İNANÇ

DENİZLİ HALKEVİ TARAFINDAN AYDA BİR ÇIKARILIR .

Denizli Halk Evi

Sayı: 38

Cilt: 4

Nisan 940

CUMHURİYET MATBAASI - DENİZLİ

İÇİNDEKİLER

İkinci İnönü Zaferi	(B. Sarıçoğlu)
Mimar Sinan	(T. Saygınışik)
Dilber	(Şiir)
Abdülhak Hâmidin ölümü	(Hasan Çetintürk)
Bahar	(A. Vefa Aray)
Kubilây	(Ferit Rağıp)
23 Nisan	(Ög. B. Sarıçoğlu)
Ne Hoş olur	(Şiir)
Acı	(Şiir)
Zehirli Gazlar	(T. Saygınışik)
Halkevimizin Nisan ayında çalışmaları	(C. Yeşilada)
Irak Menzilleri	(Tefrika)
	(Ata Lutfi Özdiil)

İmtiyaz Sahibi :
HULUSİ ORAL

Yazı İşleri Direktörü
A. VEF A ARAY

Yazılar, Direktörlüğe gönderilmelidir.

İNANÇ'a yalnız Yıllık Abone yazılır ve Abone Parası
(120) Kuruştur.

İNANÇ

AYLIK HALKEVİ DERGİSİ

CİLT : 4 ,

SAYI : 38

NİSAN — 1940

Tarih Köşesi:

İKİNCİ İNÖNÜ ZAFERİ

Yazan : B. Sarıçoğlu

Cihan harbinden sonra mütareke ve muahedenin maddelerine dayanarak yurdumuzun en güzel köşeleri düşmanlar tarafından işgal edilmişti. Bilhassa düşman garbi Anadolu ve Marmara muntikasını kâmilten kaplamıştı. Türk milleti hiç bir zaman başkasının boyunduruğu altına girmeğe alışmadığı için bu hal pek zor gelmişti. İşte ATATÜRK'ün başkanlığı ile başlayan millî hareket derhal tesirini göstermiş, yoktan varlık gösterilerek, en modern silahlarla mücehhez olan düşmanlar muhtelif cephelerde püs-kürtölmeğe başlamıştı. Garp cephesinde ilk defa esash şekilde düşmanı ezen birinci İnönü zaferi olmuştur. (10/11/ İkinci kânun 1921)

Bu zaferden ikibuçuk ay sonra düşman Türk ordusunun daha ziyade kendisini toplamasına meydan vermemek için 23 mart 1921 de tekrar faaliyete geçmiş ve Bursa civarındaki kuvvetlerinin mikdarını artırmıştır. Bursa, Bilecik, istikametinden ileri harekete geçen düşman İnönü mevkiinde hazırlanmış olan Türk kuvvet kuvvetlerine 27 Martta taarruza geçmiş ve sağ cenahımıza ve bilâhare aldıkları takviye kuvvetlerinden

sonra her yönden taarruza geçmişlerdi. Düşmanın bu harp-deki kuvveti kırk bin piyade, üçbin yedidüz ağır ve hafif makineli, yüz kırkdört top bin ikiyüz süvarisi vardı. Buna mukabil Türk kuvvetleri şöyle idi. Onbeş bin piyade dokuz-yüz süvari, yüzeli, ağır ve hafif makineli. elli altı top vardı. Düşman bütün bu kuvvetlerle 30 Martta taaruzunu tekrarladı ise de kahraman Türk ordusu gelen az mikdardeki takviye kıt'aları ile mukabil taaruza geçerek düşmanı 31 Mart 1 Nisan gecesini mağlup ederek zaferi elde etmiştir. Türkün cesareti malzeme, cephan ve silah itibarile kat kat üstün olan düşmanı ezmisti. İşte bu büyük zaferi elde eden Türk ordusunun muzaffer kumandanı Milli Şefimiz İsmet İnönüdür.

Elde edilen bu zafer üzerine garp cephesi kumandanı İsmet İnönü Büyük millet meclisi Reisi Mustafa Kemale vaziyeti izah eden telgrafi göndermişlerdir.

ATATRKÜ verdiği cevapta (Bütün tarih âlemde sizin İnönünde deruhte ettiğiniz vazife kadar ağır bir vazife deruhte etmiş kumandanlar enderdir.), diyerek İsmet İnönünün o zamanki muvaffakiyetinin kıymetini tebaruz ettirmişler. Ve nihayet (siz orada yulnız düşmanı değil, milletin makûs taliini de yendiniz) diyerek İsmet İnönünün parlak zaferini ve rolünü bu cümlelerle ifade etmişlerdir.

ATATÜRK, (İnönü) soyadını bu kahraman ve muzaffer kumandana işte bu zaferinden dolayı vermişlerdi. Bu gün bütün dünya milletleri bu millî şefimizin üstün kıymetini her zaman ve her fırsatta mecmualarında yazarak hayranlıklarını kaydetmektedirler.

MİMAR SİNAN

ARKADAŞLAR:

Bu gün de, heryıl olduğu gibi onun eserlerini ve hayatını tekrarlıyarak hatırasını yad etmiş olacağız. Kısacası, Sinan, Kayserinin Cırlavık köyünde 1491 yılında doğmuştur. Babası Abdülmenandır.

Sinanın Türk olmadığını, bir Avusturyalı, gerekse bir Rum olduğunu iddia edenler olmuştada, bu iddiaların boş olduğunu söylemek bile onun ruhunu taziz için kâfidir.

Sinan 97 yıl yaşadı. Hayatı, yeniçeri neferliğinden baş mimarlığa kadar yükseldi. Türk ordusunu Van gölü üzerinden İrana o geçirdi. Bileğinin ve kafasının kudreti, yapıda şekil kabul etmiyordu. O öyle bir istidatdiki san'atı birsu kemereinden bir sal kaburgasına kadar muvaffakiyetle sokmuştur. San'atın ilk inkişaflarını yeniçeri ocağına girdiği anlarda gösterdi. O zamanki muazzam Türk ordusunun, ülkeler ve kıt'alar üzerinde dolaştığı, Tunalardan ötelerde, Basralarda, nihayet sonsuz çöllerde at oynattığı sıralarda o da bu gezginci ve Fatih ordu ile dolaştı: İslâm, Lâtin mimarisini gördü. O gezdiği yerleri bir san'atkâr göziyle gördü. Bunun içindirki Sinanı büyük yapanın seyahatleri olduğu söylenir.

Mütevazi, dürüst, ahlakı kudretli bir adamdı. Dehasının en büyük inkişafını Kanunî Süleyman zamanında göstermiştir. Mütevazi ve dürüst dediğimi unutmadan söylüyeyim: Sinan öldüğü zaman yine büyük mevkiini muhafaza ediyordu. Sarayın en küçük me'murunun altınlarla oynadığı bir devirde ölen Sinanın cebinden beş para çıkmamıştır. Borçuda yoktu.

Daha Süleymaniye şahikasını yaratmadan evvel Tunaları ve Prutları aşarken, yahut o büyük ordu Tunave Purt kenarlarına gelip köprüsüzlükten durduğu, Tunave Purt bu muazzam orduya dur, geçemezsin! dediği günlerde koca ordu hakikaten durumuş, duraklamıştı. Koca orduyu mağrur Tuna, isyankâr Purt üzerinde gururla geçiren Sinan oldu. Düşünüyorum, aşağı yukarı yedi sekiz asırdır Tunave PurtSina-

nın yaptığı çok güzel köprüler altından onu yadede ede akıyor. Yarattığı eserlerin yekûnu 685 dir. 50 sene içinde bu kadar eser. Muhayyilem karanlıklaşıyor.

Onu bir kat daha büyük gösteren şey: Sinan Osmanlı saltanatının en yüksek devresini, üçyüz yıllık saltanatın eşini yaratmadığı en büyük eserlerle onu adeta asırlara intikal ettirdi. Bu gün Osmanlı itilâsından, o kıt'alar üzerine yayılmış büyüklükten bize kalan en canlı ifade Sinan'ın eserleridir.

Sinan doğuncaya kadar, İstanbulun en büyük mimarî abidesi muhakkakki Ayasofya idi. Türk İstanbulda Bizans büyüklüğü. Bu, Türk Sinan'ın ağına gitmiş olacakki, Türk İstanbulda Ayasofyayı ayaklar altına seren Süleymaniye camii'ni yaptı.

Süleymaniye'nin yapılışı hayli üzüntülü olmuş. Temel atıldıktan ve hayli de yükselip geliştikten sonra, devrin vüzerası vükelâsı Sinan'ı yakalamışlar, bize saray yap, han yap, hamam yap. İnsan Sinan, san'atkâr Sinan bunlarada elini uzatmış. Fakat nihayet bu birel, bir kafadır. Başlanan on beş iş, muazzam ve muhteşem Süleymaniye'yi yükseltecek taşları biraz daha ağır verine koydurmağa başlamış. San'atkârı kıskanan birçok san'atkârlar onu padişaha geçmişler: Bak demişler, Sinan paşaları hoş edeyim diye siz sultanımızın buyruklarını ihmal ediyorlar.

Bir gün padişah Süleymaniye yapısını yükselten taş yığınlarının yanına, Sinan'ın da tam karşısına dikilmiş: Ne zaman bitecek bu iş Sinan demiş. Vaziyetin vehametini anlayan san'atkâr düşünmüş, ölçmüş, ölçmüş, biçmiş, iki ay sonra demiş, her şey bitecek sultanım. Aradan bir hafta, Padişah yine dilmiş, evvelki tehdidine şunu da ilâve etmiş : Ya iki ay, ya kellen sinan...

İki ay sonra Süleymaniye caminin anahtarları sultanın huzurundadır. Bu durumdan içlenen, haylide memnun olan Sultan Sinana iltifat olsun diye : O senin eserin anahtarını al, onu huzura sen açacaksın demiştir. Sultan sultan olsada san'atkârın büyük tevazuu sultanı insan yapıyor. Büyük eser-

ler karşısında büyük başların bile riyasızca, buşu ile eğildiğini düşündüğüm zaman Sinana karşı duygum daha büyükleşiyor.

Ayasofya kubbesi, kendinden daha büyüğünün yokluğunu duyarak âdeta Osmanlı ülkesinin tam ortasına oturmuştu. Fatih nasıl, Firenklîğin bilek kuvvetini İstanbulda yendiyese yahud da Fatihe, kendi dünyasına yakın, yahud kendi topraklarının ortasında Konstantinopl gibi bir firenk beldesi bütün güzellikleriyle oturuşu ona ağır geldiyse, koca sinana da, kendi topraklarında bu kubbenin azametle duruşu ağır geldi, Edirneye, ondan daha büyüğünü bağdaş kurdurdu.

Bir zamanlar onu hatırlamamız Türkmüydü, Rummuydu Avasturyalıymıydı dan ibaretti. Nerede Rumluk, nerede Avasturyalılık, ozamanlar Avasturya fidan kadar, Rum kudreti zaif bir insanın kını aşmıyordu. Muazzam işleri başarmak Anadolu torağı üzerine dikilmiş ayaklarından biri batıda diğeri doğuda, elleriyle sinayı, Kırımın üsitlerini kavramış bir millet vardı. Elbette büyük milletler, onların büyük insanları ancak böyle büyük işleri başarabilirdi.

Sinan Edirnedeki Selimiye camii'nin pılanını çizmeğe başladığı zaman 77 yaşında idi. Hayata insan ayaklarıyla basan yüzdelerin, yüzde dosandokuz buçugunun bu çağda bunadığını, değil eser yaratacak, kendi adıyla çocuk ve torunlarının adedini unuuttuğunu biliriz. Pılan sekiz senede bitti. Ve doksan yaşında koca Türk, şimdiki Türkiye'nin Avrupaya bitişen kapularına, Edirneye bu büyük abideyi dikti. Öyle zannediyorumki, Türkiye'nin bu kapısına yaklaşacak ilk yabancı göze ilkdefa Mimar Sinan'ın ruhudur diyecektir. Bu kadar yüz sene içinde, eserleri karşısında hayranlık duyulmuş, kudreti karşısında boyun eğilmiş yeğane Türk san'atkârı odur.

Onun yüksek tevazuuna en son misal : Sinan kendi ölmünde yatacağı yeri, en büyük eseri olan Süleymaniye'nin muazzam duvarları dibine yapmıştır. Küçük bir çatı.. daha canlı söylemek istiyorum. Başkaları için bileğinin ve kafasının bütün kuvvetini, taşları yücelterek abideler kuran san'at-

DİLBER

«Karaca oğlan gibi»

Şulene meftunum pervane gibi,
Beni ateşinle yak emi dilber!
Bu derin aşkımın berraktır dibi
Kendini görürsün bak emi dilber!

Yollar gölge basmış gelip geçmiye
Allahım göz vermiş güzel seçmiye,
Yolaklar yapılmış su aksın diye
İçimde su gibi ak emi dilber!..

Ey «Hasan» sevmenin yolunu tuttur
Yahut yad ele git kendin unuttur!
Sevenin üstünde şüphe buluttur!..
Üstümde şimşek ol çak emi dilber!

Hasan Çetintürk

kâr, bu büyük adam, kendini okadar ufak bir çatı içine sıkıştırmışki oradan, bu büyük insan ruhunun dalga dalga bulutlar halinde dışarı taşıdığını görür gibi oluyorum. İsterdimki size bu büyük eserlerin teknik kıymeti hakkında da bir şeyler söyleyeyim. Fakat mevzu ihatamın dışına çıkmaktadır.

Arkadaşlar söz ve vasıf Sinan için sonsuzdur. Yarattığı eserlerle kendi kıymetini çizen, varlığı kıt'alar üzerinde yaşayan bir insanı anlatmak güç. Süleymaniye'nin azemeti, Selimiye'nin garba hükmetmek isteyen duruşu, Şehzade caminin istetiği biz Sinan'ı diye haykırıyor. Onu eserlerinden başka hiç kimse lâayık olduğu kadar. anlatamaz.

Tahsin Saygınışık

ABDÜLHAK HÂMİD'İN ÖLÜMÜ

YAZAN: Ahmet Vefa Aray

Türk edebiyatının tefekkür ve şiir şahikası olan A. Hâmid Tarhan'ı, 1935 yılının Eylül ayı başlarında, yanında bir bayan olduğu halde Beyoğlunda, geziniyorken görmüştüm. Az uzunca olan yüzü, geçmiş yılların acı-tatlı hisleriyle kırışmış ve sararmıştı. Çehresindeki tenazuru bozan monoklü, sağ gözünde artık eskisi gibi durmuyordu! Yavaş yavaş yürüyor, kulağını, yanındaki bayanın taze ağzına yaklaştırıp dinliyor ve ona arada sırada cevap veriyordu. Bunlara üstündeki temiz ve ütülü elbisesinin de geniş ve buruşuk görüldüğünü ilâve edince, artık Hâmid'in son günlerini yaşamakta olduğu kanaatine varmıştım.

*Tat yok gecesinde, gündüzünde,
Ben neyleyim bu yer yüzünde!*

diyen Şairi Âzam da belki ölümünü bekliyordu

Nihayet o, çok geçmeden, 13 Nisan 1937 nin gece yarısından sonra gözlerini hayata ebediyen yumdu. Onun perestîşkârları, böyle, bir asra yakın bir zaman dünyanın iyi ve kötü günlerini görmüş bir kimsenin, birdenbire fena bulacağını asla düşünmemişlerdi; bu yüzdendir ki onun ölümü bir çoklarını hayret ve dehşet içinde bırakarak sızlanmaya ve ağlanmaya sevketmişti.

Hâmid, kendisinde nefret uyandıran ölümü hiç hatırlamamış değildi. Bir zaman, Bombay'dan dönerken Berut'ta sevgili ailesini kaybettiği sıralarda, ölüm, artık onun aradığı bir şeydi:

*Eyvah!.. Ne yer, ne yar kaldı,
Gönlüm dolu ahâ zar kaldı.
Şimdi buradaydı gitti elden,
Gitti ebede gelip ezelden.*

Ben gittim, o hâkisar kaldı,
Bir kûşede tarümar kaldı;
Buki enisi dilden, eyvah!..
Beru'tta bir mezar kaldı.

Onun, tezatlarla dolu olan ruhu, tabiatın kanunları karşısında, tıpkı bir ikinci - fakat, birincisine mağlup olmuş - tabiatı andırıyordu:

*Yağsın nesi varsa kâinatın,
Lâkin bu derin sükût dinsin.*

O, bununla beraber, yaşamak, medenî hayatın bahşettiği ilim ve irfan çerçevesi içinde yepyeni aşklar, arzular ve zevklerle yaşamak istiyordu:

*Ey beşer şehreli hayvan heyhat,
İlimü irfan iledir zevki hayat.*

*Medeniyete ne diyorsun bilmem,
Medeniyet yaşamaktır, sersem.*

Hâmid, hakikaten bizde pek azına nasip olan aydınlık ve gönençli günler görmüştür. Onun Arap, İran, Fransız ve İngiliz dillerini - edebiyatlarının bütün inceliklerine kadar - bilmesi, yaşayışını güzelleştiren fırsatlar vermiş ve o da bu fırsatlardan büyük bir mikyasta istifade etmiştir.

Şairin, ömrünün sonlarına doğru, Londra'da elçi bulunduğu sıralarda, Lüsyen adlı bir İngiliz kadınıyla seviştiğini işitiyoruz. Bu iyi kalpli ve şen ruhlu kadın ona, Fatma'nın acısını unutturmuştu:

*Var ol Lüsyen, tavaf et ey nur,
Ey ahîri ömrümün baharı.*

Bayan Lüsyen, Hâmid'e günlerinin sevinç ve kederlerini birlikte paylaşan iyi bir gönül arkadaşı olmuştur.

14 Nisan 1937 de, yani ölümünün ertesi günü, İstanbul'da,

BAHAR

Sevgi şimdi bir tohum, her kalp engin bir tarla
Eros denen o ilâh çılgın bir bahçıvandır.
Dağlar dolmuş olsa da başdan başa hep karla,
Bedene hayat veren damardan taşan kandır.

Gemiler yol alıyor sevda denizlerinde,
Her dudak bir iskele, her gönül bir yalıdır.
Fikrini üstün yapmak istiyorsan derinde,
Bu mevsimde toprakla, taşla oynamalıdır.

Ferit Rağıp

Üniversitenin Edebiyat fakültesi salonunda büyük Hâmid'in ihtifalinin yapıldığı günü olduğu gibi hatırlıyorum:

Şairin yakın arkadaşlarından M. Fuat Köprülü ihtifalı açmış, Doçent Ali Nihat ile Mitat Cemal, Hâmid'e dair hitabelerde bulunmuşlar ve kürsüyü İsmail Habib'e bırakmışlardı. Şairi âzama dair hatıralarını anlatırken, dinleyicilerin üzerinde büyük bir heyecan yaratan Habip, Lüsyen'e de tesir etmişti. Bir an geldi ki ön tarafta bir hareket ve karışıklık oldu: Lüsyen ağlıya ağlıya bayılmış, bir kaç kişinin elinde, açık havaya çıkarılıyordu!

Hâmid'in bu ihtifali fevkalâde olmamışsa da bir gün evvelki cenaze merasimi biz de o zamana kadar benzerine hiç raslanmamış denecek derecede büyük bir ihtişam içinde geçmiştir.

Bugün Zincirlikuyu'daki Asrî mezarlığın ilk kazılan kabrinde yatan Şairi Âzamin ruhunu, böyle, yurdun uzak bir köşesinde taziz ederken, Maarif vekilliğinden onun büyüklüğünü memlekette olduğu gibi dışarda da tanıtmasını dileriz.

Denizli : 13 - Nisan - 1940

KUBİLÂY

Bundan On yıl evvel Birinci Kânun ayının 23 üncü günü Menemen kazasında çok çirkin ve acı bir hâdise olmuşdu .

Kara ruhlu, esrarkes bir kaç serseri, azgın hayvanlar gibi gâyesiz ortaya atılarak, İnkılâbın kıymetli bir çocuğunu şehit etmişlerdi. Bu hâdisenin genç kurbanı Kubilây, Menemende yedek subaylığını yapıyordu. O gün, taassup ve irtica kuduzları şaşkın bir kalabalık halinde irticain yeşil bayrağı etrafında, omuzlarında silâhları, ağızlarında salyalaşan zikirleri ile tapınıırken, İnkılâbın büyük kaynağından aldığı cesaretle Kubilây, kara kuvvetin kudurmuş piştarına başlık eden Mehdinin yakasına yapışmışdı. Atatürk, Gençliğe hitabesinde (Cumhuriyeti tehdit eden bir hal olursa içinde bulunduğu vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmiyeceksin) demişti. İşte Muallim Kubilây, o anda Atasının direktifini hatırladı ve inkılâp düşmanlarının yakasına sarıldı. Fakat gözleri karar-mış alçak ruhlu hainler 24 yaşlarındaki Kubilâyı evvelâ kurşunla yaralayıp sonra destere ile başını koparmışlardı. İmdadına koşan Hasan ve Şevki isimdeki iki bekçiye öldürmüşlerdi. Fakat yobazlar adâletin pençesine derhal düşmüşler ve cezalarını bulmuşlardı.

Kubilây Bursa Muallim mektebinden 1926 da mezun olmuş İzmirli bir gençti. Babası Hüseyin, Annesi Zeynep olan Kubilâyın asıl adı, Mustafa Fehmidir. Kubilây adı ona İzmir Muallim mektebinde iken verilmişti.

Subay Kubilây vatan ve inkılâp için kan borcunu öderken, Muallim Kubilây da meslek arkadaşlarına ve genç nesle en yüksek ve tesiri en devamlı dersini verdi.

Öğretmen
Bürhan Saraçoğlu

23 NİSAN

YURTDAŞ:

Bugün mes'ut günlerinize saadetin ışıklarını sunan şey, bundan 20 yıl evvel Millet meclisinin açılışıyla doğmuştur.

Saadet büyüktür, gün mutlulukların üstündedir. Ne rakamla mukayese, ne uzun söz.. Eski devirle Cumhuriyet devrinin sonsuz farkını, büyükler bilirler. Ozaman çocuksak bugün deviz ozaman filizsek, bugün asırlara ve kıtalara eserlerle dallarını uzatmış köklü bir Çınarız.. Velhasıl herşeyiz bugün.

Güzel bir mukayese : Üç kıt'a üzerine bağdaş kurup oturmuş Osmanlı saltanatı : harap şehir, bozuk yol, kanalsız toprak, esir köylü, nihayet hürriyetsiz Türktü. Halbuki o saltanatı yıkıp, ondan çok küçük şirin Anadolu üzerinde 23 Nisandan sonra adıyla kurulan Cumhuriyet hükümetinde şehirler imara ulaşan varlık yollar medeniyete varan kudret, toprak kanallarla bağrındaki ateşi dindirmiş bir bahtiyardır.

Mukayese geniştir : Yıkılanı bilmezsek, yapılanın büyüklüğünü güç anlarız. Enkaz üstünde eser yaratmak, kurak toprakta yeşillikler yaşatmak, nihayet hastalığı sıhhat alarak filizlendirmek yapan Cumhuriyetin harcıdır. Yıkılan devinde toprak geniş, gönüller dardı. Nemize lâzım. At oynatmak için Tunaların ötesine vardık. Viyanadan sonrası Türk kudretini tanısın diye geniş topraklar ortasında küçük anadolu unutuldu. Netice geniş toprak bakkımız toprak. Lâzım olan burmuydu ? Şimdi toprağımız esisinden çok küçük fakat gönümüz geniş.

Biz Cümhuriyetten sonradırki kendimizi bildik. Evimize döner gibi, yuvamıza döner gibi, kalbimize döner gibi topra-

ğımıza döndük. Suya kavuşur, havaya kavuşur, nihayet hayata kavuşur gibi hüriyete kavuştuk.

Cumhuriyetle başlayan hayat mazinin kötülüklerini yıkan nur olmasaydı, 770 bin kilometre murabalık Anadolu toprağının seması ahuvah ile dolardı. Çok zaman oluyorki hükümetin ve kuvvetlerin yarattığı kötülüklerle ferdlerin göz yaşları ellerin tersiyle silinmiyor.

23 Nisandan sonra yapılan işler bu kadar güzel olmasaydı, hayranlıklar bu kadar geniş olur muydu? Türk, ihtilâli ve inkilâbının temeli bu gün atıldı. O kadar değişildi, o kadar değişti, zamana bakıyoruz, dün kadar yakın, kendimize ve yurda bakıyoruz sanki üzerinde asırlar işlemiş. Başımızdakiler ne kadar kudretli, biz ne kadar uysal ve kabiliyetli, nihayet Türk ne kadar inkilâbın yavrusu imiş ki bu kadar şey yaptık. Inkilâbı, Türk gibi, avuçlarının içine alarak hamur gibi onu kalıptan kalıba, şekilden şekle sokmuş bir millet daha yoktur.

Inkilâplarımızı ve eserlerimizi senelerle mutalâaya imkân varmı? O kadar çok şey başardık ki, senelerin engininden taşıyor. Cumhuriyetin eli bir karınca çalışkanlığıyla anayurt üzerine raylarla nakışlar işliyor. Şimdi, eskiden olduğu gibi uzun ve bozuk yollar üzerinde günler ve gecelerle, gurbet türkülleri söylüyerek bir karınca misali yolculuk etmek yok. Akşam buradaysak, yarın bambaşka bir diyarda. Eskiden hülyamızla bile bu kadar çabuk yolculuk edemezdik.

Ne eşkiya, ne haydut.. Gölgeyi ormanlardan, sarp dağlar üzerinden canımız kadar malımız da emniyette akıp geçiyoruz. Yediğimiz toprağımızdan, geydiğimiz fabrikalarımızdan çıkıyor. Kuvvetde de, itimatda da kudretimiz geniş.

Mutluluğa son yok. Bu gün çocukların da bayramı.. Eserlerin büyüklüğünü çocukların kalbine sindirmek için olacak ki iki bayramı bir günde birleştirdik. Gün büyüktür. Kurulan

Cumhuriyetin yarına intikalini temin edecek, yavru sizersiniz!. Atatürk ne güzel düşürmüş. Biliyorduk ki kurduğu çatı, büyük eser, iyi yetiştirilmiş bir gençliğin, iyi gençliği yaratacak iyi yetiştirilmiş küçüklerin bilekleri ve kafaları ile mükemmelleşecek, büyüyecektir.

Küçükler, size söylüyorum, yeşil Anadolu, güzel toprak, şirin şehirler, milletin istikbali, kuvveti sizin varlığınıza bağlıdır. Yarın sınırları bekleyen ordu, ilmi yayan öğretmen, bilekleri büyük fabrikaların çarklarına hareket veren san'at-kârlar sizersiniz. Her şey sizin sağlığınızla daimdir.

İyi olunuz ki iyi olalım. Bilgili olun ki yükselişimize son olmasın.

Kafanızda bilgi, bileğinizde kuvvet, kalbinizde imanla büyüün. Fazilet rehberiniz olsun. Düşürün ki yarın bizden büyükler, nihayet onların ardından bizler de her şeyi size teslim ederek, işlediğimiz, ekip biçtiğimiz, dedelerimizin kanıyla, babalarımızın alın teriyle ıslanmış altın gibi toprağa varacağız. O zaman her şey sizin olacaktır. Sizi ne kadar kuvvetli ve faziletli görürsek, o kadar rahat ederiz.

Bu bağlar. bu sular, nihayet yeşil Anadolu... Toprağınızı anneniz kadar sevin. Cumhuriyeti anneniz kadar aziz tutun.

Dudaklarınızdan gülüşünüz, gözlerinizden neş'eniz, kalplerinizden faziletleriniz sular gibi çağlasın. Size baktığımız zaman yarınımızın kudretini, yarınımızın kudretini düşündüğümüz zaman da sizi hatırlayarak iftihar ve sevgimizi kabartalım.

Hepiniz sağ olunuz, var olunuz..

Tahsin Saygıışık

NE HOŞ OLUR

Ne boş olur :
Yarıda kalmış bir konu;
Bir bahar gündüzünün öğle sonu
Kırda sevgiliyle gezerken
Kırk ikindi yağmuruna tutulmak!
Ve sonra.. yarı ıslanmış bir halde kurtulmak!

Ne hoş olur :
İki oyun arasında acıkmak;
Bir sepette bir parça ekmek bulup
Gönül arkadaşıyla paylaşmak..
Ve mideler körleştikten sonra oynamak!..

Ne hoş olur:
Bir bahçede güzel bir çiçeğe elsunup
Onun yerinde bir kelebek bulmak..
Ve saklambaç oynarken
Sevgilinin eliyle tutulmak!..

Ne hoş olur:
Yüze gülen bir varlık..
Ne hoş olur:
Varlığın unulduğu zamanki yokluk!..

A. V. A.

ACI

Beni benden bezdiren
İçerimde kan acı.
Dudaklarımdan giren
Kalbimi yakan acı.

Ömrün ölümken sonu,
Sorma ne olduğunu,
Kapkara bir gökten su,
Dökülüp akan acı...

T. Saygınışık

ZEHİRLİ GAZLAR

SEVGİLİ VATANDAŞ,

Bugün hiç bir kuvvet milletler arasındaki düşmanlığı kaldıramaz. Milletler cemiyeti kimya harbinin kaldırılması için bir çok sebepler ve vasıtalar araştırırken İngiliz Nazırı Bay Handerson Cenevrede şimdiki milletler arasındaki vaziyeti şu sözlerle tavsif etti:

"Harbe insanı bir şekil verilemez, o kaldırılır,, demiştir.

Bir harp vukuunda bilhassa son senelerde çok ilerlemiş olan hava kuvvetlerinin fazla miktarda harekete geçeceklerini hiç bir zaman hatırdan çıkarmamalı. Bunlara karşı kendimizi korumak için her dakika hazır bulunmalıyız. Düşmanlar harbin başlamasıyla beraber halkı korkutmak, heyecan ve telaşa düşürmek için askeri kıt'alardan ziyade hava kuvvetleriyle hucum edeceklerdir. Yalnız bununla kalmıyarak şehirlere sevkulceys merkezlerine, limanlara, Garlara, depo istasyonlarına, mühimmat imalathanelerine, seferber edilmiş fabrikalara da bom yağdıracaklardır. Bu bombalar yangın, zehirli gaz ve tahrip bombaları olabilir. Bu gün zehirli gaz bombalarında bulunan zehirli gazların tesiri Genel savaştaki gazların tesirine nazaran yüz kat artmış vaziyettedir. İşte bundan dolayı halkın bugün maruz bulunduğu bir tehlike genel savaşa nazaran daha mühim ve daha korkunçtur. Çünkü bir taraftan tayyarelerin kudreti, diğer taraftan gaz bombalarının tesiri on kattan fazla artmıştır. Genel savaşta tayyarelerin kudreti, bombaların kudreti o kadar ileri gitmediğinden hücumlara maruz kalan halk az zaiyat vermiştir. Fakat bugünkü harp vasıtaları çok ileri gittiğinden vaziyet esgisi gibi olmayacaktır.

İşte vatandaşlar, yukarıda saydığım bu noktalardan dolayı cepheye korunulduğu gibi cephe gerilerinin de korunulması mutlaka şarttır. Düşmanlar eskiden olduğu gibi bize evvelden harp ilân etmiyeceklerdir. Tayyarelerin bugünkü sür'atlerinden istifade ederek anî bir tayyare hücumile harbi ilân edeceklerdir. Binaenaleyh ne vakit tayyare hücumlarına maruz kalacağımız belli olmadığı için tayyare hücumundan evvel bulunduğumuz yerlerleri kolaycacık terk edip uzaklara gidip kurtulmak ümidi de besleyemeyiz. Yurdumuza saldırma emelleri besleyen düşmanlar saldıracaklarını hissettirmemek,

bizi aldatmak kafil yakalamak için ekseriya barış taraftarı olduklarını ve kimsenin yurdunda gözleri olmadığını bütün dünyaya ilân ederek göz boyamaya çalışırlar. İşte vatandaş güzel ve şen yurdumuzda her gün düşman saldırıya girmiş gibi tetik ve tedbirli davranmalıyız. Düşmanlar yurdumuza ilk hücumlarını tayyarelerle yapacakları gün kadar aşikârdır. Çünkü bugünkü tayyarelerin sür'atleri saatte 300 - 680 kilometredir. Taşıyabildikleri bomba ağırlıkları ise ton kadardır.

İşte vatandaş, zehirli gazlerden korunmak için onların tesirlerini ve korunma çarelerini, yangın bombalarının tesirini azaltmak ve yok edebilmek için onların nasıl söndürüldüklerini bilmekliğimiz lâzımdır. Düşman tayyarelerinin kullanacağı silâhları üçe ayıracağız:

- 1 — Patlayıcı bombalar.
- 2 — Yangın bombaları.
- 3 — Zehirli gaz bombaları.

Patlayıcı bombalar: Bu bombaların içi patlayıcı maddelerle doludur. Ağırlıkları 50 kilodan 1000 kiloya kadar olur. Bu bombaların içindeki patlayıcı madde miktarı 240 kilo kadar olabilir. Bunlardan şehir ve kasabaların üzerine atılanlarının en küçüğü 50 kilodur. Bu bombayı durdurabilecek sığınağın veya bodrumun tavanının üç katlı ve bir kemerli olması lâzımdır. 50 kiloluk bombalardan bir tayyare ancak 60 tane taşıyabilir. Yani üç ton. Bu bombaların büyüklükleri düştükleri yerde patlayarak büyük binaları bir anda harap ederler. Aynı zamanda bu patlamada etrafındaki havaya da büyük bir tazyik yaparlar. Bu tazyik etrafındaki ince duvarları binaları yıkar. Bunların tesirine kalın duvarlı binalar daha çok mukavemet eder. Bu bombaların zararları yalnız bunlardan ibaret değildir. Bunların kenarları kalın çelikten yapıldığı için patladıkları zaman bir çok parçalara ayrılırlar. Bu bombalar insan kalabalığı olan yerlere atılırsa bu parçaların bir çok insan zayıatına sebep olacağı aşikârdır. Yalnız bununla da kalmaz düştükleri yerde patladıkları zaman bir çok taş parçalarını da etrafa fırlatırlar. Bu taş parçalarda bir çok insan telefata sebep olur. Bundan başka düştükleri yerlerde bir çok gazlar çıkarılırlar, yangın da yaparlar.

Kimya Öğretmeni
Cemal Yeşilada

HALKEVİMİZDE NİSAN AYINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

1 — **İNÖNÜ** zaferinin 19 uncu yıl dönümü evimizde coşkun tezahüratla kutlulanmıştır. İnönü Meydan Muharebesinin şümülü, ehemmiyeti, siyasî, içtimâî ve askerî neticeleri hakkında söylevler söylenmiştir. Bu günü yaratan Ebedî Şef Atatürk ve Millî Şef İsmet İnönü hürmet ve tazimle anılmıştır.

2 — Evimiz Spor, Köycüler, Dil, Tarih ve Edebiyat; Müze ve sergiler komitelerinin iştirâkile 20 kişilik bir kabile Karahayit köyünde atlı cirit köy yuvası teşkilâtı kurmak üzere 7. 4. 940 tarihinde Karahayit köyüne gitmiştir. Bütün civar köylerin de iştirâkile bir toplantı yapılmış Cirit oyunları ve biniciliğin ehemmiyeti anlatılmış Cirit yuvası için 10 kişilik bir heyet seçilmiştir.

12 Mayısta Atlı Cirit müsabakaları yapılması da kararlaştırılmıştır.

Bundan sonra Ziraat memuru tarafından bu havalinin pamukçuluğa olan ehemmiyeti anlatılmış Pamuk ekim ve dikim usulleri ve akala pamuk cinslerinin evsafı üzerine muhtelif konuşmalar yapılmıştır.

3 — 9. 4. 940 tarihinde büyük Türk Mimarı Sinan'ın hayatı, eserleri ve san'atı hakkında bir konferans verilmiştir.

4 — 13. 4. 940 tarihinde Çal Halkevi Temsil kolu evimiz salonunda Kanun Adamı piyesini temsil etmiştir.

5 — 14. 4. 940 tarihinde İnkılâp Şehidi Kubilâyın ölümünün yıldönümü münasebetile bir konferans verilmiştir.

6 — 23 Nisan Millî Hâkimiyet ve Çocuk bayramı geçen senelere nazaran daha canlı ve daha parlak bir tezahüratla kutlulanmıştır. Bu münasebetle evimiz namına bir arkadaş söylev söylemiştir.

Aynı gün öğleden sonra evimiz salonunda Çocuk balosu yapılmış ve balo çok neş'eli geçmiştir.

Akşamı, ilk okullar tarafından evimizde müşterek bir müsamere verilmiştir.

Yine aynı günde evimiz Sosyal yardım komitesi reisi Dr. Hamza Orhon, Çocuk bakımı mevzulu bir konferan vermiştir.

7 — 24. 4. 940 tarihinde evimiz salonunda Gürbüz çocuk müsabakası açılmıştır. Musabakaya 1 — 6 yaş arasında 47 çocuk iştirâk etmiştir. Kazananlara muhtelif hediyeler verilmiştir.

8 — 24. 4. 940 tarihinde Kardeş Bursa Halkevi Temsil kolu evimiz sahnesinde Yaşayan ölü ve Hissei şayia piyeslerini temsil etmiştir.

Bu vesile ile şehrimize gelen Bursalı misafirlere, Deniz lînin görölmeğe değer mesire yerleri (Çamlık, Orduevi bahçesi, İncilipınar gezdirilmiştir. Öğleden sonra da Pamukkale-Hiyerapolia harabeleri) ne gidilerek oradaki tarihi eserler gezdirilmiştir.

9 — 27. 4. 940 tarihinde Liseli gençler evimizde Babaların günahı piyesini temsil etmişlerdir.

10 — Çocuk haftası münasebetile İsmetpaşa ilk okulu evimiz sahnesinde bir müsamere vermiştir.

HATIRAT :

IRAK MENZİLLERİ

TEFRIKA NO. 21

Yılı 1916 Genel Savaşta

Yazan: Ata Lûtfî Özdi

Onlar sesimi işitince beni tanıdılar (Denizlili Lûtfî tanıdı) diye kulağıma bir ses geldi ve hemen oradan gayip oldular ama bir kaçı pala bıyıklarını burarak karşımızda duruyorlardı. Ermenice kadınlar bığırıyorlar (Ugertas, ahparın, gıllas): (Yani nereye gidiyorsun, sen Ermenisin) diyorlardı ve kadınları vagona alan aşağıya indirmek istiyorlardı. Tabii maksatları Türklere fenalık etmek idi. Bu sırada arkadaki vagonlardan zabıt Manzadi bir genç su dökmek için aşağıya atladı. Elbisesinin üzerinde meçhile tabancası bulunuyordu. Bunu gören alçak herifler gencin başına çullandılar. Ermeni kâtibi kaçacak diye döğmeğe başladılar ve üzerinden silâhını alıyorlardı. Lâkin vagondaki arkadaşları Fransız zabıtine müracaat ederek genci kurtardılar ve bu ermeni haydutlarına dediler ki: Bu trende silâhlı 1000 Türk vardır. Şimdi istersek muharebe edebiliriz bir mesele çıkmadan buradan def olmalısınız... Bu adamlar bu sert sözleri işitince akılları başlarına geldi ve içlerinden mırıldana mırıldana gittiler. Trenimizde tekrar yola devam etti. Yollarda rast geldiğimiz erkeksiz Türk köylerinden geçerken ihtiyar ve genç kadın ve çocuklar katara doğru koşuyorlar ve şöyle bağırtıyorlardı: (A A A... Hasan, Memiş, Mehmet, Ayol askerler? İçinizde bu köyden yok mu? Vay cavırın eşiği geçdide gitti, biyocuk durmadı, vay başıma gelenler. Vay anlığın yazısı...) Dört yıldır yolları bakıyorum. Bu sırada rampaya çıkmakta olan tren yavaşladığından bir nefer aşağıya atladı. Bunu gören kadınlar ve çocuklar kucaklayacakmış gibi üzerine koştular, ağlaşıyorlardı. Haber soruyorlardı. Biz uzaklaşmıştık. Adanaya yaklaşıyoruz. İstasyonlarda biraz intizam görünmeğe başladı. 5, 6 saat sonra Adanaya gireceğiz. Şehrin bahçeleri uzaklardan görünüyor, iki lokomotifin arkasında uzun katarımız madeni

gürültüler içinde ilerliyor. Çok zamandan beri yağlamadığın-
dan tekerler arasından kıvılcımlar çıkıyor. Karşımızda Adana
istasyonu göründü, trenimiz yavaşladı. İstasyon garına gider-
ken büyük bir kalabalık orada bekliyordu. Adanada o zaman
Ermeni Milleti çok olduğu için Fransızların işgal ettiklerini
bilmiyorduk. Katarımız ihtiyar bir boğa yılanı gibi islimler
çıkarak durdu. Bütün kalabalık vagonların pencerelerine
yanıştı. Bunların çoğu ermeni idi. Polislerin bazılarında er-
meni olduğundan Türk subaylarına karşı çok haince bakıyor-
lardı. Vagonların kapıları açıldı. İstasyon memurları hristi-
yanlardan olduğu için ermeni daşnak soğan komitesinin kadın
ve erkek azalarına yardım ediyorlardı. Nihayet bizim vagonun
kapısı da açıldı. İçeriye zayıf bakan sinirli bir ermeni kızı
girdi. Yalın ayaktı. Saçları bu halile bir cadıyı andırıyordu.
Bütün vagonumuzdaki kadınların yüzlerini açtırdı. Köşede
oturan bir Türk çavuşunun karısı yüzünü açmadı.

Ermeni kızı buna musallat oldu ve zorla yüzünü açtırdı
ve gözlerine dik dik baktı, (oldu sen ermenisin) dedi, mavi
gözlü, beyaz tenli kadın (ben Türk'üm) dedi. En sonra Ermeni
polisler Fransız zabıtlarını getirdiler karşı kolayı beraberlerine
olarak uzakta bulunan adama hükümet konağına götürdüler.
Orada Fransız generalinin huzuruna çıkarmışlar ve bir Ermeni
papası getirerek ermeni olmak için zorlanmışlar. Asla kabul
etmemiş ve Fransız kumandanına giderek yolvermiş: Bemin
anam, babam Ermeniydi ama beni sekiz yaşındanberi Türk-
ler baktı ben Müslümanın Türk'ün demiş. Bu sözlere işiten
Fransız kamutanı Ermeni papazına: (Karışamassın) demiş bir
kaç saat sonra tayyare çavuşu ile Ermeni dönmesi karısı
sevine sevine yanımıza geldiler. Bu anda Adana Türk genç-
leri ve lise talebeleri dersleri bırakmışlar sarraflık ediyorlardı.
Kendilerile konuştum: Nasıl kurtulacaksınız dedim: Onlar
bana: Fransız ve ermeni büyüklerinin kendilerine söyledikleri
(Gerisi var)

Halkevlerinde çıkan Dergiler

Halkevinin adı	Derginin adı	Halkın adı	Derginin adı
Adana	Görüşler	Gireson	Aksu
Afyon	Taşpınar	Isparta	Ün
Amasya	Yeşil Irmak	İzmir	Fikirler
Antalya	Türk Akdeniz	Kayseri	Erciyes
Artvin	Çoruh	Konya	Konya
Bafra	Altın Yaprak	Manisa	Gediz
Balıkesir	Kaynak	Mersin	İçel
Burdur	Burdur	Milâs	Yeni Milâs
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
Çorum	Çorumlu	Niğde	Akpınar
Denizli	İnanç	Niksar	Ülker
Diyarbakır	Karacadağ	Trebzon	İnan
Elâzığ	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Eminönü	H. B. Hb.	Sivas	4 Eylül
Erzurum	Ata yolu	Urla	Ocak
Eskişehir	Halkevi	Yozgat	Bozok
Gaziantep	Başpınar	Zonguldak	Kara Elmas

Fiatı - 10 - kuruştur.

TÜRK TARİH KURUMU

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/807883
DERGİLER İNANÇ : DENİZLİ HALKEVİ DERGİSİ 32-38 (1939-
1940) Markası: MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu: TÜRKÇE

